

турної школи Львівської політехніки та внесок її випускників у розвиток архітектури: Автореф. дис. ...канд. арх. – Львів, 2004. 3. *Politechnika Lwowska 1844–1945 / Red. przew. R. Szewalski. – Wrocław: w-wolitechniki Wrocławskiej, 1993.* 4. *Album inżynierów i techników w Polsce. Tom 1. Część 1. Politechnika Lwowska. Rys historyczny, informacje – Lwów, 1932. – С. 5.* 5. *Popławski Z. Dzieje Politechniki Lwowskiej 1844–1945. – Wrocław–Warszawa–Kraków: Ossolineum, 1992. – S. 224–225.* 6. *Нові сторінки історії архітектурно-будівельної школи “Львівської політехніки”: Спеціалізована вчена рада К 35.052.11. Національного університету “Львівська політехніка” за спеціальностями: 18.00 “Теорія архітектури, реставрація пам’яток архітектури” та 05.23.01 “Будівельні конструкції, будівлі та споруди” (звіт за 1998–2005 роки) / Укл. Г.П. Петришин. – Львів: Вид-во Нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2005. – 92 с.* 7. *Рудницький А.М. Місце регіональних архітектурних вищих шкіл у розбудові архітектурної справи в Україні // Вісн. Нац. ун-ту “Львівська політехніка”. – 1999. – № 375: Архітектура. – С. 8–12.*

УДК 711

І.А. Дида

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра дизайну та основ архітектури

“АРХІТЕКТУРНИЙ МІФ” І ТРАДИЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ АРХІТЕКТУРИ

© Дида І.А., 2010

Виявлено характерні особливості ідеального образу української архітектури – “архітектурного міфу України” – і його значення для збереження та відтворення традиційної української архітектури.

Ключові слова: “архітектурний міф”, традиційної української архітектури.

The paper deals with the characteristic peculiarities of the ideal image of the Ukrainian architecture – “the architectural myth of Ukraine”, and it’s importance for preservation and reconstruction of the traditional Ukrainian architecture.

Keywords: “architectural myth”, traditional Ukrainian architecture.

Постановка проблеми

Історично у суспільній свідомості сформувався певний узагальнений, символізований образ традиційної української архітектури, основу якого становить тісний зв'язок між архітектурними і природними компонентами довкілля. Екологічно орієнтована архітектура, зокрема українська, легко піддається руйнівним впливам, архітектурні об'єкти, виконані з екологічних природних матеріалів, недовговічні. Незважаючи на це, архітектурні традиції України є надзвичайно стійкими і дійшли до нас з давніх давен. Чи пов'язаний цей факт з існуванням ідеального образу української архітектури і яке значення він має для української традиційної архітектури – це питання вимагає дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Наукові дослідження, що якоюсь мірою стосуються цієї теми, можна розділити на дві тематичні групи. Перша розглядає особливості формотвірних, композиційних та конструктивних характеристик традиційної української архітектури, а другу становлять твори, що аналізують філософсько-концептуальні засади поняття міфу як особливої форми існування суспільної свідомості. Спеціальних досліджень, що стосуються відображення екологічних основ української архітектури в узагальненому ідеальному образі українського архітектурного середовища, дотепер не проводилось.

Мета статті

Мета статті – розглянути суть історично обумовленого символізованого образу традиційного українського архітектурного середовища – “архітектурного міфу України” – і виявити його значення для збереження та розвитку українських архітектурних традицій.

Виклад основного матеріалу дослідження

Архітектура як “специфічна форма суспільного буття, процес пізнання та перетворення суспільством середовища життєдіяльності людини відповідно до її матеріальних і духовних потреб” [1] є творчою діяльністю, видом мистецтва, отже, відповідно те, що характерне для мистецтва, певною мірою стосується також архітектури. Зокрема, архітектура, крім функціонального змісту, має також властивий для всіх мистецьких творів символічний, знаковий зміст.

Існують три основні рівні узагальненого бачення архітектурних образів. Перший рівень представляє архітектурний об’єкт як символ – певної країни, міста чи регіону, або символ певної ідеї. В цьому випадку конкретна архітектурна споруда є умовним позначенням широкого поняття чи явища, і в людини, що має необхідний мінімум загальної ерудиції, викликає відповідну асоціацію. Загальновизнаним архітектурним символом Єгипту, наприклад, є піраміди, а символом Парижа – Ейфелева вежа.

Другий рівень представляє архітектурну споруду або якийсь її характерний елемент як знак. Відповідно до прийнятого в науці тлумачення, знаком називають матеріальний предмет, який є представником якогось іншого предмета чи системи та який використовують для отримання, зберігання і передачі повідомлень. Певна категорія знаків через наочність образу, який вони містять, служить для виразу деякого, часто дуже вагомого та абстрагованого, змісту [2]. В архітектурі знак присутній дуже часто. Іноді його створюють навмисне, з метою передати певну інформацію про споруду, а часом саме архітектурне середовище своїм виглядом, формою, композицією, навіть фізичним станом споруд, слугує непрямою характеристикою, своєрідним знаком суспільства, що створило і використовує цю архітектуру. Як кажуть, “покажи мені своє житло, і я скажу, хто ти”. Загальновідомими знаками, які спеціально розміщують на архітектурних спорудах, є, наприклад, релігійні символи. Конкретні архітектурні форми, особливо у рамках стилістики історизму, були знаками ідеологічної орієнтації забудовника – до таких належать, наприклад, неоготичні форми, що принципово і послідовно використовувалися в римо-католицьких костелах, або візантійський варіант розміщення куполів православних церков кінця XIX ст. на території Російської імперії. Знаками присутності ісламу є високі мінарети, якими, зокрема, було зафіксовано трансформацію храму Святої Софії в Константинополі в мусульманську святиню.

Третім рівнем узагальненого сприйняття образу в архітектурі є так званий “архітектурний міф”, який відображає узагальнений образ архітектурного середовища або певних архітектурних об’єктів. У цьому випадку словом “міф” позначаємо стійке ірраціональне судження про певне явище, про подію тощо, яке домінує у суспільстві, яке люди сприймають без доведень та яке відображає загальноприйнятту систему стереотипів. У довідковій літературі поняття міфу трактують так: “міфи – твори всенародної фантазії, що узагальнено відображають дійсність...” [3]. Традиційне поняття про міф як про уявлення первісних людей в останні десятиліття дуже змінилося. Цей термін набув поширення у філософії, психології, лінгвістиці, а також у наукових дослідженнях стосовно різних аспектів архітектури та мистецтва. Е. Кассирер, автор символічної теорії міфу, стверджує, що міфологічна свідомість властива людині на всіх етапах суспільного розвитку, так само як властива її свідомості “знакова суть” явищ. Філософ Г.Г. Гадамер доводить, що міфом і розумом керують однакові закони, які формує історія, і особливо підкреслює структурну спільність і строгість як “мистецької істини”, так і міфічного досвіду. Як пише В.Л. Антонов, в ряді міфологічних концепцій виділяють три ознаки міфу, які можна віднести до універсальних властивостей мислення людини: а) синкретизм сприйняття; б) злиття реального и нереального; в) несвідомий рівень мислення. Кінцевий результат синкретичного сприйняття – це асоціативний образ [4]. У понятті “архітектурний міф”, власне, присутні всі ці характерні ознаки. Тут йдеться не про архітектуру, яка реально існує, а про уявлення людей, яке вони мають про будову певної

території, тобто йдеться про архітектуру у проєкції на свідомість суспільства. Серед відомих архітектурних міфів – образ історичного західноєвропейського міста, в якому обов'язково повинні бути вузькі щільно забудовані вулички, що ведуть до ринкової площі з гостроверхим готичним собором; образ романтичного середньовічного замку на високій скелі: з готичними вежами, неприступними мурами, із звідним мостом на ланцюгах (такий архітектурний міф середньовічного замку, наприклад, знайшов своє втілення в загальновідомому “Ластівковому гнізді” у Місхорі, збудованому архітектором Шервудом у 1912 р.). Архітектурний міф зовсім іншого типу формують міста Ісламського Сходу – це вузькі криволінійні вулички серед глухих глинобитних стін, що ховають від чужого ока розкішні внутрішні подвір'я, і стрімкі мінарети, які здіймаються над містом.

Треба зауважити, що не кожна архітектура здатна стати джерелом створення власного архітектурного міфу. Для цього потрібна наявність таких оригінальних, неповторних ознак, які здатні залишити у глядача незабутнє враження, зафіксуватися в його уяві у вигляді узагальненого асоціативного образу. Традиційна українська архітектура створила такий власний неповторний образ, що існує в суспільній свідомості.

Відомо, що особливо яскраво фіксується загальне враження від архітектурного середовища у літературних творах. Описуючи тло, на якому розгортаються події, автори вихоплюють із множини дрібних деталей те найголовніше, що насамперед потрапляє в поле зору, і відображають фактично спосіб сприйняття довкілля більшістю людей. Розглянемо в цьому аспекті образ української архітектури, зафіксований у літературних творах. Численні описи українських міст і сіл, зроблені українськими і закордонними письменниками, поетами і мандрівниками в різні часи, демонструють дивовижну єдність характеристики українського архітектурного середовища. Ось, наприклад, Борис Грінченко пише: “Його хата й садок були на горі і звідси видко йому було замалим не все село. Біленькі хатки з темними й жовтими солом'яними покрівлями визирали, весело всміхаючись, з невеликих садочків, що зеленіли мало не в кожному дворі, – мов дівчата позаквітчувались, та й повиходили на вулицю всім гуртом. За все вищі були великі верби гіллясті: вони широко розкидалися вгорі і над хатками і над тими садочками, зеленіючи ясно на блакитному небі. Їх так багато було, що вони затуляли частину хат, і все село здавалося якимось садом-гаєм, що серед нього побудовано було оті маленькі людські осельки” [5]. Подібні образи бачимо в описах українських міст (Панас Мирний, І. Нечуй-Левицький, Олена Пчілка та ін.) і сіл (Микола Гоголь, Марко Вовчок, Михайло Коцюбинський, Олександр Довженко, Ліна Костенко, Богдан Лепкий та ін.). В усіх описах звернено увагу не стільки на якісь конкретні архітектурні деталі чи форми споруд, а насамперед на спосіб поєднання архітектури і природи, на особливе життєве середовище, у формуванні якого природні елементи беруть таку саму участь, як і ті, що створені людиною (рис. 1).

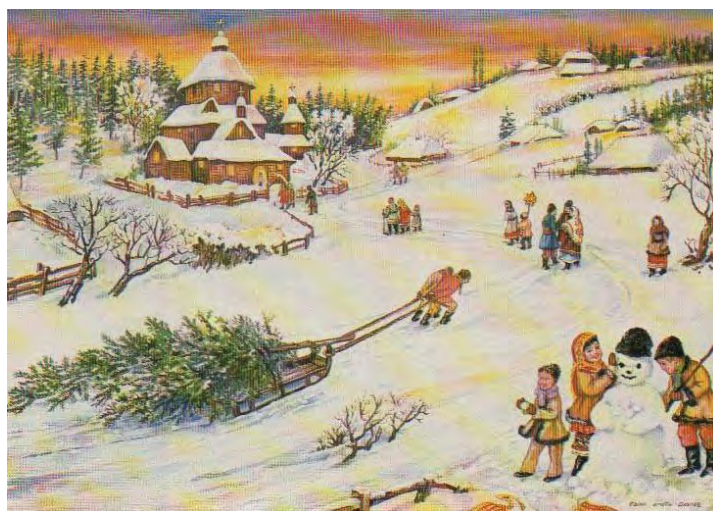

Рис. 1. Основну ідею української архітектури, яка полягає у екологічному єднанні з природою, дуже стисло і лірично виразила Олена Кульчицька в одній з своїх ілюстрацій до української народної казки (1916–1917 рр.)

Особливого значення в контексті відображення узагальненого образу української архітектури набувають твори Тараса Шевченка, в яких сформульовано цілісне українське бачення архітектурного довкілля. Треба підкреслити, що поет зафіксував саме узагальнені, найголовніші риси української архітектури, тому що свої твори Шевченко писав переважно на чужині і описував не конкретні краєвиди “з натури”, а той образ, який асоціювався в його уяві з поняттям рідної землі. Архітектурне середовище, описане в творах Шевченка – це і є, власне кажучи, архітектурний міф України. В Шевченкових творах українське село постає мальовничим, розташованим біля річки або озера, серед квітучої природи. Хати в селі невіддільні від свого зеленого оточення і контрастно виділяються на фоні садів білими акцентами. Сільська церква стоїть на пагорбі, трохи осторонь від селянських садиб. Здалеку видно крила високих вітряків. Дуже виразний, цілісний образ українського села знаходимо у поемі “Княжна”; головну архітектурно-просторову концепцію української селянської садиби чудово викладено у всім відомому з дитинства вірші “Садок вишневий коло хати”.

Стереотип українського архітектурного середовища, що є невіддільним від садів та квітів, настільки глибоко увійшов в свідомість суспільства, що навіть в радянський час, 28 січня 1949 року, виступаючи на нараді партійного, радянського і колгоспного активу Київської області, М.С.Хрущов говорив: “Треба побілити хати, щоб вони вигляд мали хороший, щоб вони відповідали поняттю, яке склалося в народі про українську хату: хороша, чиста хата і всередині і ззовні, побілена, розмальована, з хорошим садочком біля неї.” Певний ідеальний образ українського архітектурного середовища існує також в уяві людей, які знаходяться в еміграції, далеко від України. Наприклад, українська діаспора, яка за різних обставин виїхала з України у XIX і XX ст., зберегла образ українського архітектурного середовища часто у тому вигляді, яким він їм запам’ятовся в далекому дитинстві, коли разом з батьками залишали країну. Їхні нащадки, емігранти другого, третього покоління, що виростили на чужині, перейняли той образ через розповіді і спогади батьків. Якраз у цьому випадку архітектурний міф України повністю виравдовує свою назву. Те, як уявляють собі українське архітектурне середовище в діаспорі, демонструють художні твори про Україну, виконані за кордоном – наприклад, різдвяна листівка, намальована і надрукована у Великобританії автором з англійським прізвищем (рис. 2). Цей традиційний міфічний образ є настільки стійким, що іноді українська молодь з діаспори, вперше приїхавши на землю своїх батьків, дуже здивована, що не може побачити в сучасній Україні тих казкових осель, де “цвітуть сади, біліють хати”. До речі, така інформаційна перерва в часі, що виникла в через політичні обставини в радянські часи, сприяла своєрідній консервації українського архітектурного міфу, який поряд з народними піснями і творами мистецтва допомагав емігрантам зберігати свою національну ідентичність.

Рис. 2. Українська різдвяна вітальна листівка. Автор Една Сміт-Девіс (надруковано у Великобританії). Таким уявляють українське архітектурне довкілля в далекому закордоні

Отже, в різний історичний час різні люди, відмінні за світоглядом, професією, ідеологічними уподобаннями, в унісон відзначали ті самі головні риси української архітектури. В цьому випадку можна говорити про об'єктивне існування ідеального узагальненого образу традиційної української архітектури, який є фактично архітектурним міфом України. Єдність архітектури з природою відіграє у ньому першорядну роль. Україна протягом віків виробила традиційну архітектуру, яка була дуже послідовно екологічно орієнтованою. Її ознаками є: розосереджений характер забудови, поєднання її з природними елементами, з ландшафтом; надання переваги нерегулярній, мальовничій композиції об'ємів; тісне пов'язання у функціональному відношенні архітектурних вирішень з життям природи у всіх його проявах; природний, відповідний людині масштаб споруд; використання у будівництві екологічних матеріалів і конструкцій, що не вносять в природне середовище незворотних змін; органічне введення в архітектурний образ елементів місцевої природи; формування архітектури за природним принципом постійного оновлення недовговічних споруд; використання в архітектурній композиції тих самих прийомів, які застосовує природа, – зокрема, контрастного виділення за “принципом квітки” найважливіших споруд або їхніх елементів з оточення, інспірації архітектурних форм природними об'єктами, органічного композиційного поєднання архітектури з природним оточенням та інше.

Особливою ознакою традиційної української архітектури, що відобразилась у міфологічному узагальненні, є її надзвичайна ніжність і вразливість до несприятливих зовнішніх впливів, через те, що вона містить в собі природу як складовий елемент композиції. Природні елементи роблять довкілля екологічно сприятливим для життя, але разом з тим роблять майже неможливим тривале збереження самої архітектурної композиції. В цьому аспекті об'єктам традиційної української архітектури загрожують чинники двох джерел. Перше джерело – це проблеми, які породжують наявність живих природних елементів в складі архітектурної композиції. З часом вони змінюються, старіють і відмирають, і для підтримки загальної композиції ансамблю ці природні елементи треба періодично замінювати новими, а це вимагає відповідних перманентних заходів. Друге джерело загрози – це недовговічність екологічних будівельних матеріалів, традиційних для української архітектури. Будинок з дерева, глини і соломи вимагає постійного догляду, дрібного ремонту, в ньому треба жити. Навіть перевезена в музей хата руйнується на очах без нагляду господаря. Природа швидко повертає собі взяті від неї колись матеріали. Традиційний український житловий будинок розрахований практично на одне покоління. За звичаєм, кожен господар починає нове сімейне життя з будови власного житла. Це є доречно як з функціонального (нове житло легше пристосувати до актуальних потреб), так і санітарно-гігієнічного поглядів. Така традиція заміни старих житлових будинків новими є дуже давньою – її початки знаходимо ще в трипільських селищах, в яких періодично міняли розташування житлових будинків.

Зрозуміло, що зберегти традиційні особливості архітектури самих споруд і традиційні принципи архітектурної організації довкілля значно легше тоді, коли архітектурні об'єкти зроблено з довговічних матеріалів, що зберігаються віками. Тоді снайдавніші споруди, які дійшли до нас з глибини віків, безпосередньо передають точну інформацію про себе. Це стосується не лише таких відомих об'єктів, як знамениті єгипетські піраміди або руїни форумів Давнього Риму, але й звичайних кам'яних житлових будинків.

Натомість збереження і розвиток архітектурних традицій у випадку екологічно орієнтованої архітектури, яка склалася в Україні, неминуче пов'язані з певними труднощами, хоча такий процес і відбувався довгий час звичайним, “природним” шляхом. Єдиною умовою його успішного здійснення є постійність і безперервність дії, – так само, як це вимагається від садівника, що доглядає за парком. Достатньо йому один–два роки не стригти живоплоту, не виполовати бур'янів – і чудовий парк перетвориться на дикі хащі. Історичні обставини у випадку України склалися так, що натуральний хід подій часто переривався, архітектурне середовище в різний час руйнували війни, окупаційні дії, ворожа політика. За таких обставин більше шансів зберегтися було у кам'яних споруд, а екологічно орієнтована архітектура швидко гинула. Але такі вимушені перерви в послідовній передачі традицій відчутно не позначалися на збереженні загального образу української архітектури. Дуже поетично охарактеризував цей феномен Олександр Довженко “...Напишу я

слово про хату... Білу, з теплою солом'яною стріхою, що поросла зеленим оксамитовим мохом, архітектурну праматір пристанища людського... Білу і ясну, як добре слово, і просту, ніби створили її не робочі руки, а сама природа. Опишу, як воювала колись хата з палацами західного Ренесансу, з кам'яними фортецями розумних ворогів, як легко її завжди можна було підпалити, як палає вона довгі століття і ніяк не згорить, мов непалима купина” [6]. Аж до початку ХХ століття українські села зберегли свій традиційний образ, спосіб забудови, розміщення споруд на ділянці, інші характерні особливості архітектури. Щойно радикальні організаційні заходи минулого століття відчутно змінили цю традиційну картину.

Та обставина, що у випадку екологічно орієнтованої архітектури основним результатом архітектурної діяльності є комплексне середовище, де в особливий спосіб поєднуються антропогенні та природні елементи, певною мірою сприяє можливості адекватного відтворення українського традиційного архітектурного середовища, не обов'язково використовуючи для цього тільки традиційні архітектурні форми окремих споруд, за умови збереження основних творчих принципів формування довкілля. Саме для такого типу архітектури дуже важливим є наявність певного ідеального образу довкілля загалом, узагальненого, збірного, характерного. Окремі деталі архітектурних споруд можуть з часом змінюватись, але завдяки тому, що незмінною залишається загальна композиція ансамблю, принципи якої зафіксовані в своєрідній інформаційній “матриці” – архітектурному міфі України, забезпечується неперервність архітектурних традицій через відтворення загального характеру середовища. У науковій практиці відомим є використання міфів як одного з джерел інформації про певні явища. Наприклад, на принципову важливість врахування міфологічного аспекту в наукових дослідженнях вказує Клод Леві-Строс. Він, зокрема, пише: “Видається мені тепер, ...що сучасна наука прямує до подолання цієї прірви; і все більше й більше відчутєвих даних підлягають включенню у наукове пояснення як такі, які мають значення, істинність і які можуть бути поясненими” [7]. Наявність у міфах, поряд з нереальним, вагомої реальної компоненти, підтверджує А.Ф. Лосєв, який пише: “Міф не є буття ідеальне, але життєво відчутна і створювана суспільна реальність” [8]. Особливо уважно ставиться до міфів сучасна археологія, де факт існування реальних подій, що стали джерелом для міфу, підтверджується доволі часто. Наприклад, підтвердження реального природного катаклізму, що відбувся у стародавні часи в районі Чорного і Середземного морів і став основою для міфу про всесвітній потоп, характерного практично для всіх давніх культур, наведено в книзі американських вчених Вільяма Рієна і Вальтера Пітмана “Ноїв потоп; нові наукові дослідження про подію, що змінила історію” [8].

Оскільки архітектурний міф певної країни, а у нашому випадку – України, як кожний інший міф, є стійкішим і тривалішим від самої події чи явища, що лежать в основі виникнення цього міфу, і оскільки він відображає найважливіші ознаки архітектурного середовища, які визначають його особливість і приналежність до певної культурно-мистецької традиції, то він обов'язково повинен враховуватися як важливе інформативне джерело в процесі архітектурних досліджень, зокрема таких, що стосуються можливого відтворення традиційного екологічно-орієнтованого архітектурного середовища України в майбутньому, з використанням нових науково-технічних можливостей і ресурсів. Наявність архітектурного міфу, який містить поняття і розуміння традиційного архітектурного мистецтва певної країни, є своєрідним гарантом збереження особливостей цієї архітектури в майбутньому.

Висновки

Узагальнене, символізоване сприйняття характерних особливостей архітектури певного регіону чи країни фіксується у суспільній свідомості у вигляді архітектурного міфу – асоціативного образу, що виникає в уяві при згадці про цю територію. Архітектурний міф України, відображений в наукових, літературних, мистецьких творах і в народній творчості, відображає екологічну орієнтованість української традиційної архітектури. Для архітектурного середовища, в якому природна складова композиції відіграє важливу роль і яке з цієї причини є недовговічним, наявність архітектурного міфу – це важлива умова збереження і відтворення традиційних принципів формотворення довкілля. У перспективних наукових дослідженнях стосовно напрямів подальшого

розвитку української архітектури архітектурний міф України повинен враховуватися як джерело інформації про традиційні для України споконвічні принципи організації життєвого середовища.

1. *Архітектура. Короткий словник-довідник / За заг. ред. А.П. Мардера. – К.: Будівельник, 1995. – С. 27.* 2. Бірюков Б.В. *Знак // БСЭ. – 3-е изд. – М., 1972. – Т. 9. – С. 547.* 3. Аверинцев С.С. *Мифы // БСЭ. – 3-е изд. – М., 1974. – Т. 16. – С. 342.* 4. Шубович С.А. *Архитектурная композиция в свете мифопоэтики: Монография. – Х.: РИП «Оригинал», 1999. – 636 с. – С. 7.* 5. Грінченко Б. *Під тихими вербами. – Львів: наклад книгарні НТШ, 1928. – 260 с. – С. 90.* 6. Довженко О. *Про красу. – К.: Мистецтво, 1968. – 532 с. – С. 454.* 7. Леві-Стросс Клод. *Міф та значення / пер. з англ. М. Маєрчик за виданням: New York: Schockensbooks, 1971 // Народознавчі зошити. – Львів, 1995. – № 2. – С.104.* 8. Лосев А.Ф. *Диалектика мифа.//Философия. Мифология. Культура. – М.: Политиздат, 1991. – С. 7.* 8. Ryan W.& Pitman W. *Noahs Flood; The New Scientific Discoveries About the Event That Changed History. – Simon & Schuster, 1999. – 320 p.*

УДК 72.036

Б.С. Черкес, С.М. Лінда*

Національний університет “Львівська політехніка”,
кафедра дизайну та основ архітектури,
*кафедра архітектурного проектування

ІСТОРИЗМ В АРХІТЕКТУРІ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

© Черкес Б.С., Лінда С.М., 2010

Розглядається проблема історизму в сучасній архітектурі України. Проаналізовано причини використання історичних форм в українському будівництві, еволюцію, основні твори. Визначено роль, яку відіграє історизм в сучасній Україні для візуалізації ідеалів свого часу.

Ключові слова: історизм, сучасна архітектура України, постмодернізм.

The article is devoted to the problem of the historicism in the modern architecture of Ukraine. The reasons of its appearance in the Ukrainian building, its evolution, basic works are shown here. The role which the historicism plays in the modern Ukrainian architecture for visualization of ideals of the time is certain.

Keywords: historicism, modern Ukrainian architecture, postmodernism.

Постановка проблеми

Здобуття незалежності України у 1991 р. поставило на порядок денний проблему утвердження у світовому контексті своєї державності та метафоричного пов'язання теперішнього та майбутнього з потоком історичного часу. Глибоко у цей процес виявилася залученою архітектура. Проте у зв'язку з несприятливими для художнього пошуку умовами розвитку української архітектури в радянський час, відсутності протягом довгого часу культурного обміну із країнами Заходу вітчизняна архітектура на час здобуття незалежності виявилася у ситуації творчої ізоляції та нездатності швидко адаптуватися до свободи творчого методу і виразності засобів. У цей час філософські та культурологічні основи постмодернізму стали одним із джерел теоретичних і практичних реорганізацій вітчизняної архітектурної творчості, фундаментом для подальших пошуків, на основі якого українські архітектори змогли створити приклади власних архітектурних текстів. Особливо співзвучною їх художнім експериментам стала історична орієнтація постмодернізму. Саме в історії, у матеріальній пам'яті народу, візуалізованій предметно-просторовим оточенням людини, архітектори стали черпати ідеї, образи, форми.